

In memoriam MILAN LJUBIĆ (1938-2014)

Ljubo Struna: Milanu Ljubiću v spomin

Moje prvo sodelovanje z režiserjem Milanom Ljubićem je bilo pri filmu *Razbojniki iz Rio Grande* (Die Banditen vom Rio Grande, 1965, Helmuth M. Backhaus), kjer sem bil direktor filmske ekipe. Snemali smo ga v Paklenici za nemškega producenta. Milan je prišel kot diplomant AGRFT in štipendist Viba filma v filmsko ekipo. Sodeloval je kot asistent režije in tudi odigral manjšo vlogo v tem filmu.

V naslednjih letih je bilo najino sodelovanje zelo plodno. Kot organizator, snemalec, direktor in producent sem z njim sodeloval pri 34 kratkih dokumentarnih, igranih in animiranih filmih in pri njegovem prvem celovečernem filmu *Čudoviti prah* (1974) po romanu Vjekoslava Kaleba. V opusu Milana Ljubića najdemo zgodovinske, literarne, etnografske, animirane filme, portrete kulturnih delavcev in umetnikov, dokumentarne in arhivske filme.

Pri realizaciji snemanja baletne predstave *Giselle* (1968) v Ljubljanski operi za francoskega naročnika sva bila oba realizatorja in producenta tega projekta.

Dokumentarno zanimiv in bogat je bil film v produkciji Poljske vojaške proizvodnje. Snemali smo na teritoriju bivše Jugoslavije in skoraj po celotni Poljski. Film prikazuje Poljake, ki so se borili v partizanskih enotah NOB, njih usodo po končani vojni in vrnitvi na Poljsko.

Med pomembnimi dokumentarnimi projekti izstopa njegov dokumentarni film *Portret meniha* (1970), ki smo ga snemali v kartuzijanskem samostanu Pleterje. Film prikazuje življenje upokojenega priorja dr. Edgarja Lavova. Filmska ekipa je v času snemanja bivala v samostanu in tako spoznala ritem in samostansko življenje kartuzijanov.

Režiser Milan Ljubić je bil izredno produktiven, optimist pri delu, dovtopen za dobre in ustvarjalne predloge, dober retorik in velika zakladnica zgodovinsko filmskih informacij. Ni dvoma, da režiser Milan Ljubić sodi med tiste filmske ustvarjalce, ki so se s svojim življenjem in delom trajno vpisali v zgodovino slovenskega filma.

13. novembra 2014 je bilo načrtovano najino filmsko srečanje in skupna pot v Belo krajino na projekcijo treh dokumentarnih filmov (*Veseli*

veter [1972], *Soseska* [1976] in *Pesem padlega partizana* [1973]) ob praznovanju 70. obletnice prvega kinematografa na osvobojenem ozemlju v Črnomlju.

Žal sem brez Milana Ljubića imel razgovor z gledalci sam in jim po projekciji na koncu razgovora sporočil žalostno novico, da je tega dne režiser Milan Ljubić umrl.

Naj zaključim: bili številni filmski so dnevi, vznemirljivi, sončni in deževni in ostali bodo filmski spomini.

Hvala ti, Milan, in mir s teboj!

Tone Frelih: Zelo, zelo osebni spomini na Milana Ljubića

Prvič sem ga videl pred skoraj petdesetimi leti. Bilo je to daljnega leta 1966 ali 1967. Z ekipo je prišel na AGRFT posnet portret dr. Franceta Koblarja. Dokumentarec je sodil v ciklus Slovenski umetniki, ki ga je v tistem času zasnoval prav Milan. Tisto srečanje je bilo bežno in bi ga sam verjetno pozabil, če me ne bi naslednje leto na začetku poletja poklical. Poletne mesece sem namreč preživel na »časnem delu« v Kopru. Pripravljali so dokumentarni film *Kazenski zakonik, člen 188* (1968), ki se je ukvarjal s prostitucijo na Slovenskem. Zelenka, ki je tisto leto končal študij na Akademiji, je »odrasli« Milan povabil k sodelovanju. »Ampak, da veš, med scenariste te pa ne bom napisal,« je kmalu po začetku snemanja odločil. »Tudi prav,« sem si rekel, čeprav bi danes verjetno odreagirali drugače.

Drugič sva se intenzivneje spoznavala leta 1974, Milan kot direktor Vibe in sam kot malce manjši zelenec, ki je za Vibo posnel svoj debitantski film *Krivda* (1975). Razumel je tremo, ki sem jo imel pred snemanjem in prve dni, pomagal mi je sestaviti ekipo in v postprodukciji določil nekaj dni montaže več, kot so predpisovali takratni normativi.

Potem sva se srečavala na raznih filmskih festivalih, ne samo v Pulju ali Beogradu. S pokojnim Draganom Jankovićem sta uspešno odpirala vrata slovenskemu filmu po svetu, kajti njuna sposobnost prepričevanja festivalskih direktorjev ni poznala meja.

S svojim edinim celovečernim igranim filmom *Čudoviti prah* (1974) intimno ni bil najbolj zadovoljen. »Če bi ga delal še enkrat,

bi se ga lotil drugače,« je bilo moč razbrati iz kakšnega njegovega posebno iskrenega priznanja.

Še en prijeten in predvsem pohvalen spomin na Milana moram zapisati. Več kot dvajset let je bil neformalni urednik že omenjenega cikla »slovenski umetniki«. Tudi večino naslovov v zbirko, ki dobiva iz leta v leto večjo dokumentarno vrednost, je prispeval sam. Ni pa cikla »zaklenil« ali si ga prilastil. Vem, da je imel glavno besedo pri programski odločitvi, da sem leta 1988 lahko posnel portret Mileta Koruna *Teater je ...* Če bi Milan želel, bi lahko v program tistega leta brez pomisleka egoistično umestil kakšen svoj projekt, pa tega ni storil.

Za vsa opisana dejanja sem in hočem biti Milanu globoko hvaležen. Brez najmanjšega pomisleka lahko rečem, da si to hvaležnost tudi zasluži.

Se pa v mojih mislih na Milana motajo tudi drugačni spomini. Če trčita skupaj dva trmoglavca, se nujno zaiskri. Tako se je med nama v zadnjih dvajsetih letih na strokovni ravni nekajkrat zaiskrilo. Toda »odraslost« obeh je odločilno pripomogla, da sva nesoglasja uspela ohraniti na poslovni ravni in jih nisva vnašala v zasebnost.

Zato sta ostajala stisk roke in živahen pogled v oči vse do Milanovih zadnjih dni enako iskrena kot pred skoraj petdesetimi leti.

Gorzd Trušnovec: Milanu Ljubiću v slovo

Z gospodom Milanom Ljubićem sem imel priložnost sodelovati zadnjih nekaj let, ko je bil dejaven kot član sveta revije *Ekran*. Le kdo, ki se pri nas tako ali drugače ukvarja s filmom, ga ni vsaj bežno poznal ali vedel zanj? Kot filmski režiser, producent, direktor Vibe in pozneje predstavnik podjetja Kodak je bil vseprisoten, nekakšen vezni člen domače kinematografije, ki je poznal in se spoznal na vse njene segmente.

Zato je bil naš izjemno dragocen sodelavec v smislu poznavalskih pisnih prispevkov, ki se jih je v njegovi dolgoletni karieri zagotovo nabralo za samostojno monografijo, predvsem pa je s svojo aktivnostjo in z ustvarjalnim zagonom izjemno pripomogel k promociji 50-letnice *Ekrana*, filmske revije

z najdaljšo tradicijo izhajanja v regiji. Ob tej priložnosti je tako rekoč lastnoročno organiziral vrsto dogodkov, ki so po njegovi zaslugi odmevali tudi preko meja današnje države. Leta 2008 je bil prejemnik Badjurove nagrade za življenjsko delo na področju kinematografije, sam pa je bil pozneje pobudnik in *spiritus agens* podeljevanja priznanja revije *Ekran*.

Iz tega sodelovanja ga bom ohranil v spominu kot agilnega, angažiranega in energičnega, bil je neizčrpen vir filmskih anekdot, ki jih je znal s homersko sposobnostjo pripovedovanja stresati in vpletati v še tako banalen razgovor. Znal je biti benevolenten režiser vsakdanjega življenja, ki je v pravi situaciji zmeraj našel pravo besedo, artikurirano misel, diplomatsko potezo. Kljub temu da so se včasih najina mnenja tudi kresala, sem v komunikaciji z njim zmeraj čutil, spoštoval in občudoval z leti pridobljeno modrost, da se nobena juha ne poje tako vroča, kot se skuha, in da je v skupno dobro treba najti pot kolegialnega sodelovanja.

Zapomnil si ga bom še po nečem: po vedrini, uglajenosti in galantnosti. Tega na naši sceni ni ravno na pretek. Iz dolgega telefonskega pogovora, ki sva ga imela v pozni jeseni minulega leta, v katerem sem se mu želel zahvaliti za preteklo delo in se dogovoriti za nadaljevanje, je vela nekakšna malodušna zagrenjenost; takega ga nisem poznal in prepoznal. V pogovoru, ki je meandrično zaokrožil okrog vrste filmskih tém, je bila v središču tožba nad tem, kako kulturnikom pri nas primanjkuje človeške kulture. No, sem si mislil, slej ko prej Slovenija dotolče še tako živahnega optimista. Teden dni pozneje je Milan Ljubić umrl.

Z gospodom Milanom Ljubićem smo izgubili še eno neposredno vez s slovensko filmsko zgodovino in enega redkih dragocenih poznavalcev, ki so bili zraven in jo soustvarjali od vsega začetka. Le obžalujemo lahko, da teh svojih spominov ni utegnili izčrpeje zabeležiti.

(Za portret Milana Ljubića iz leta 1974 se zahvaljujemo njegovemu avtorju, Ljubu Struni.)